

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/114/225-228>

Aynurə Səfərova

2 Nömrəli Kliniki Psixiatriya Xəstəxanası

<https://orcid.org/0009-0008-9935-7136>

safarova86aynur@gmail.com

Şizofreniya xəstələrində həyat keyfiyyətinin göstəricisi

Xülasə

Şizofreniya, insanın düşüncə, davranış və emosional vəziyyətini dəyişdirən ciddi psixi pozuntudur. Bu xəstəlik gündəlik fəaliyyətlərə, sosial münasibətlərə və ümumi rifaha mənfi təsir göstərir. Şizofreniya xəstələrinin həyat keyfiyyəti onların fiziki sağlamlığı, psixoloji rifahı, sosial münasibətləri, məşğulluq imkanları, müstəqil həyat bacarıqları və müalicəyə uyğunluğu ilə sıx bağlıdır.

Fiziki sağlamlıq, psixotrop dərmanların yaratdığı metabolik problemlər, piylənmə və digər xəstəliklər səbəbindən əhəmiyyətli dərəcədə təsirlənir. Psixoloji rifah isə depressiya, motivasiya çatışmazlığı və emosional sabitliklə bağlı problemlərlə müəyyən olunur.

Sosial münasibətlərdə çətinliklər yaşayan bu xəstələr çox vaxt təcrid olunurlar. Ailə və dostların dəstəyi onların sosial iştirakını artıraraq psixoloji rifahına müsbət təsir göstərə bilər. İşsizlik və maddi çətinliklər isə onların sosial və iqtisadi vəziyyətini çətinləşdirir.

Gündəlik müstəqillik səviyyəsi də dəyişkəndir – bəzi xəstələr tam müstəqil yaşaya bilər, digərləri isə daimi qayğıya ehtiyac duyur. Müalicəyə davamlı uyğunlaşma həyat keyfiyyətini yüksəldən əsas faktorlardandır.

Damğalanma və cəmiyyətin münasibəti bu xəstələrin sosial adaptasiyasına təsir edir. Həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün sosial dəstək artırılmalı, məşğulluq imkanları genişləndirilməli və cəmiyyətin anlayışı gücləndirilməlidir.

Şizofreniya xəstələrinin cəmiyyətə inteqrasiyası üçün psixososial dəstək proqramları mühüm rol oynayır. Bu proqramlar xəstələrin ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirməyə və sosial münasibətləri gücləndirməyə kömək edir. Eyni zamanda, məşğulluq imkanlarının artırılması onların iqtisadi müstəqilliyini və özünəinamını yüksəldə bilər. Düzgün tibbi nəzarət və müalicə rejiminə riayət etmək xəstəliyin gedişatını yüngülləşdirə bilər. Şizofreniya ilə yaşayan insanlara qarşı cəmiyyətin anlayışlı və dəstəkləyici münasibəti onların daha balanslı və layiqli həyat sürməsinə şərait yaradır.

Açar sözlər: şizofreniya, həyat keyfiyyəti, psixososial dəstək, sosial inteqrasiya, məşğulluq imkanları

Aynura Safarova

Clinical Psychiatric Hospital No. 2

<https://orcid.org/0009-0008-9935-7136>

safarova86aynur@gmail.com

Indicator of Quality of Life in Schizophrenia Patients

Abstract

Schizophrenia is a severe mental disorder that alters an individual's thinking, behavior, and emotional state, significantly impacting daily activities, social relationships, and overall well-being. The quality of life (QoL) in schizophrenia patients is closely linked to their physical health, psychological well-being, social interactions, employment opportunities, independent living skills, and adherence to treatment.

Physical health is notably affected due to metabolic issues, obesity, and other illnesses caused by psychotropic medications. Psychological well-being is characterized by challenges such as depression, lack of motivation, and emotional instability.

These patients often face difficulties in social relationships, leading to isolation. Support from family and friends can enhance their social participation and positively influence their psychological health. Unemployment and financial hardships further complicate their social and economic situation. (PLOS)

The level of daily independence varies-some patients can live entirely independently, while others require constant care. Consistent adherence to treatment is a key factor in improving QoL.

Stigmatization and societal attitudes affect these patients' social adaptation. To improve QoL, social support should be increased, employment opportunities expanded, and societal understanding strengthened.

Psychosocial support programs play a crucial role in integrating schizophrenia patients into society. These programs help develop patients' communication skills and strengthen social relationships. Additionally, increasing employment opportunities can enhance their economic independence and self-confidence. Proper medical supervision and adherence to treatment regimens can alleviate the course of the disease. A compassionate and supportive societal attitude towards individuals living with schizophrenia facilitates a more balanced and dignified life for them.

Keywords: *schizophrenia, quality of life, psychosocial support, social integration, employment opportunities*

Giriş

Cəmiyyətin bu xəstələrə münasibəti onların həyat keyfiyyətinə təsir edən mühüm amillərdəndir. Şizofreniya xəstələri çox vaxt damğalanmaya məruz qalır ki, bu da onların sosial münasibətlərini və məşğulluq imkanlarını məhdudlaşdırır.

Həyat keyfiyyətinin artırılması üçün fiziki və psixoloji sağlamlığa diqqət yetirilməli, sosial dəstək gücləndirilməli və məşğulluq imkanları genişləndirilməlidir. Cəmiyyətin bu xəstələrə daha anlayışlı yanaşması onların həyat şəraitini yaxşılaşdırmağa kömək edə bilər. Fərdi yanaşma və mütəmadi psixososial dəstək sayəsində onların daha stabil və müstəqil həyat sürməsi mümkündür.

Tədqiqat

Şizofreniya, ən ciddi və kompleks psixi xəstəliklərdən biri olub, insanın düşüncə, davranış və emosional vəziyyətini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirir. Bu xəstəlik, reallığı düzgün dərk etmə və başqaları ilə əlaqə qurma qabiliyyətində ciddi pozuntulara səbəb olur. Nəticədə, gündəlik fəaliyyətlərə, sosial münasibətlərə və ümumi rifaha mənfi təsir göstərir. Şizofreniyanın əlamətləri əsasən üç kateqoriyaya bölünür: müsbət, mənfi və koqnitiv simptomlar. Müsbət simptomlara hallüsinasiyalar və sayıqlamalar daxildir. Mənfi simptomlar isə emosional boşluq, motivasiya azlığı və sosial təcrid kimi halları əhatə edir. Koqnitiv simptomlar diqqət, yaddaş və planlaşdırma bacarıqlarının pozulmasını əhatə edir (Torrey, 2013).

Bu xəstəliyin müalicəsi, dərman terapiyası, psixos dəstək və reabilitasiya proqramlarını əhatə edir.

Şizofreniya, insanın düşüncə, davranış və emosional vəziyyətində ciddi dəyişikliklər yaradan psixi pozuntudur. Bu xəstəlik gündəlik həyat fəaliyyətlərinə, sosial münasibətlərə və ümumi rifaha təsir edir. Həyat keyfiyyəti isə xəstələrin fiziki, psixoloji və sosial vəziyyətini əhatə edən kompleks anlayışdır (Laing, 1960).

Fiziki sağlamlıq bu xəstələr üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Psixotrop dərmanların istifadəsi metabolik problemlərə, piylənməyə və ürək-damar xəstəliklərinə səbəb ola bilər. Bundan əlavə, qeyri-sağlam həyat tərzini onların ümumi sağlamlıq vəziyyətini daha da pisləşdirə bilər (Snejnevsky, 1964).

Psixoloji rifah da xəstələrin həyat keyfiyyətinə təsir göstərən əsas amillərdən biridir. Depressiya, motivasiya çatışmazlığı və emosional sabitliyin pozulması kimi hallar müşahidə oluna bilər. Onların xəstəliklə bağlı fərdi qavrayışı da psixoloji vəziyyətlərinə təsir edir.

Sosial münasibətlər xəstələrin cəmiyyətlə əlaqələrini müəyyənləşdirir. Bu şəxslər çox vaxt sosial təcrid yaşayır və ailə, dostlar və cəmiyyətlə ünsiyyətləri zəifləyə bilər. Sosial dəstəyin olması onların psixoloji vəziyyətini və ümumi rifahını yaxşılaşdırır (Bentall, 2006).

Məşğulluq və iqtisadi vəziyyət də həyat keyfiyyətinin əsas komponentlərindəndir. Şizofreniya xəstələrinin uzunmüddətli iş tapmaqda və saxlamaqda çətinlikləri ola bilər. İşsizlik və maddi sıxıntılar onların sosial iştirakını azaldır və rifahını aşağı salır (Torrey, 2013).

Gündəlik həyatda müstəqillik dərəcələri də müxtəlif ola bilər. Şəxsi gigiyena, qidalanma, ev işləri və maliyyə idarəçiliyi kimi fəaliyyətlərdə çətinlik çəkə bilərlər. Bəzi xəstələr tam müstəqil yaşaya bilsə də, digərləri üçün daimi qayğı tələb olunur (King, 2006).

Müalicənin davamlılığı və düzgün şəkildə aparılması xəstələrin həyat keyfiyyətini artırır. Ancaq bəzi hallarda dərmanların qəbulundan imtina və ya müalicəyə qarşı mənfi münasibət xəstəliyin ağırlaşmasına səbəb ola bilər (Jamison, 1995).

Tədqiqat metodları

Şizofreniya, insanın düşüncə, emosional və davranış funksiyalarını təsir edən ciddi bir psixi pozuntudur. Bu xəstəlik, fərdlərin gündəlik həyat fəaliyyətlərini, sosial əlaqələrini və ümumi rifahlarını mənfi şəkildə təsir edir.

Fiziki sağlamlıq aspektində, şizofreniya xəstələri arasında piylənmə və oturaq həyat tərzini geniş yayılmışdır. Bu amillər, onların həyat keyfiyyətini aşağı salır və əlavə sağlamlıq problemlərinə yol açır (Mueser, McGurk, 2001).

Psixoloji rifah baxımından, şizofreniya xəstələri tez-tez depressiya, motivasiya çatışmazlığı və emosional sabitliklə bağlı çətinliklərlə üzləşirlər. Bu vəziyyətlər, onların ümumi həyat keyfiyyətini daha da pisləşdirir (American Psychiatric Association, 2013).

Nəticə

Sosial münasibətlər sahəsində, şizofreniya xəstələri təcrid olunması və sosial əlaqələrdə çətinliklər yaşayırlar. Ailə və dostların dəstəyi, onların sosial iştirakını artıraraq psixoloji rifahlarına müsbət təsir göstərə bilər.

Məşğulluq imkanları baxımından, şizofreniya xəstələrinin iş tapmaqda və davamlı işləməkdə çətinlikləri vardır. Bu da onların iqtisadi müstəqilliyini və özünəinamını azaldır.

Bu xəstəliyə malik olanlar sosial münasibətlərdə çətinlik çəkir, cəmiyyətə inteqrasiya olunmaqda problemlərlə qarşılaşırlar. Sosial təcrid, anlaşılmamaq qorxusu və damğalanma bu çətinlikləri daha da artırır.

Şizofreniya xəstələri yaxın ətrafları ilə ünsiyyətdə problemlər yaşayır. Onlar cəmiyyətdən uzaqlaşa bilər, dost və ailə münasibətlərində davamlılıq göstərməkdə çətinlik çəkirlər. Duyğularını ifadə etmək və başqalarını anlamaq onlar üçün asan olmur. Bu vəziyyətdə ailə və dostların dəstəyi vacib rol oynayır. Onlarla mütəmadi ünsiyyət qurmaq, sosial fəaliyyətlərə cəlb etmək və dəstək qruplarına qoşulmalarına kömək etmək cəmiyyətə uyğunlaşmalarını asanlaşdırır.

Məşğulluq sahəsində də çətinliklər mövcuddur. İş tapmaq və iş yerində davamlı çalışmaq onlar üçün çətindir. Zehni yüklənmə, diqqət və konsentrasiya problemləri, həmçinin cəmiyyətdəki damğalanma onların iş həyatına inteqrasiyasına mane ola bilər. Məşğulluq onların iqtisadi müstəqilliyini təmin etməklə yanaşı, sosial fəaliyyətlərini də artırır. İş yerlərində dəstəkçi mühitin yaradılması, reabilitasiya proqramları və fərdi məşğulluq dəstəyi bu məsələdə kömək edə bilər.

Şizofreniya xəstələrinin sosial münasibətləri və məşğulluq imkanları onların həyat keyfiyyətinə təsir edən əsas amillərdəndir. Cəmiyyətin, ailənin və iş yerlərinin anlayışlı yanaşması onların daha balanslı həyat sürməsinə imkan yaradır. Sosial və iqtisadi dəstək onların cəmiyyətə daha yaxşı inteqrasiyasını təmin edə bilər.

Gündəlik müstəqillik səviyyəsi fərdi olaraq dəyişir; bəzi xəstələr tam müstəqil yaşaya bilsələr də, digərləri daimi qayğıya ehtiyac duyur. Müalicəyə davamlı uyğunlaşma, həyat keyfiyyətini artırان əsas faktorlardan biridir. Damğalanma və cəmiyyətin münasibəti, şizofreniya xəstələrinin

sosial adaptasiyasına təsir edir. Cəmiyyətin anlayışlı və dəstəkləyici münasibəti, onların daha balanslı və layiqli həyat sürmələrinə şərait yaradır.

Ədəbiyyat

1. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
2. Bentall, R.P. (2006). *Madness explained: Psychosis and human nature*. Penguin.
3. Jamison, K.R. (1995). *An unquiet mind: A memoir of moods and madness*. Vintage.
4. King, M.R. (2006). *Schizophrenia: A very short introduction*. Oxford University Press.
5. Laing, R.D. (1960). *The divided self*. Penguin.
6. Mueser, V.J., McGurk, S.R. (2001). *Schizophrenia: The facts*. Oxford University Press.
7. Snejevsky, A.V. (1964). *Shizofreniya: tsikl lektsiy*. [Schizophrenia: A cycle of lectures]. (Rus dilində).
8. Torrey, E.F. (2013). *Surviving schizophrenia: A family manual*. Harper Perennial.

Daxil oldu: 02.12.2024

Qəbul edildi: 07.03.2025